

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ

Комар Аліна Олегівна

УДК 336.71:33

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Спеціальність 8.03050801 «Фінанси і кредит (за спеціалізованими
програмами)»

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з фінансів і кредиту

Запоріжжя – 2016

Робота виконана на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів
Запорізької державної інженерної академії
Фатюха Вікторія Володимирівна

Офіційний рецензент: Викладач економічних дисциплін
вищої категорії Запорізького
електротехнічного коледжа ЗНТУ
Корнілова Ірина Владиславівна

Захист кваліфікаційної роботи магістра відбудеться 15 січня 2016 року о 9.00 на засіданні Екзаменаційної комісії із захисту магістерських робіт в Запорізькій державній інженерній академії за адресою: 68000, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226, ауд. Л414.

З магістерською роботою можна ознайомитися на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії.

Секретар Екзаменаційної комісії

Ляшенко О.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із найважливіших елементів ринкової інфраструктури є комерційні банки. Вони відіграють вирішальну роль в забезпеченні взаємозв'язку між виробниками продукції та її споживачами, здійснюючи розрахунки між ними, залучають за плату тимчасово вільні кошти юридичних і фізичних осіб, надають кредитні ресурси, виконують багато інших операцій та послуг. Банківську систему не дарма називають «кровотворною» системою всього господарського механізму країни, адже розвиток економіки безпосередньо залежить від стану банківської системи, фінансування та обслуговування підприємств банками.

В умовах глибокої фінансової кризи однією з основних проблем, яка постає перед вітчизняною банківською системою, є підтримка її стабільності та надійності, оскільки, без стійкої та стабільно функціонуючої банківської системи неможливо розвивати економіку країни та вирішувати інші соціальні завдання. Стійкість кожної окремої банківської установи забезпечує ефективне та стабільне функціонування всієї банківської системи України. Тому питання забезпечення фінансової стійкості комерційних банків набуває все більшої гостроти, особливо сьогодні, коли понад 30 банків оголошено неплатоспроможними, а інші знаходяться на межі банкрутства.

Фінансова стійкість є фундаментальним поняттям, що найбільш точно відображає проблеми та тенденції розвитку банківської системи. Поняття стійкості об'єктивно виражає фактичний стан збалансованості структурних елементів банку незалежно від того, як вона проявляється в уяві окремих суспільних груп і суспільства в цілому.

Під стійкістю комерційного банку розуміють такий стан банківської установи, при якому вона є платоспроможною, ліквідною, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, тобто її активи використовуються максимально ефективно.

Фінансова стійкість і стабільність повинні бути не лише короточасними досягненнями банків, а безпосередньо стратегією їхнього розвитку. Задовільний рівень фінансової стійкості банків є відбитком їх високоефективного функціонування, достатнього нарощування фінансових ресурсів та раціонального управління ними. Фінансова стійкість банку вимірюється системою показників. Більшість показників фінансової стійкості банку базується на визначенні достатності капіталу для покриття банківських ризиків та на оцінці структури капіталу, яка визначає якісний склад балансового капіталу. Показники оцінки фінансової стійкості охоплюють майже всі аспекти банківської діяльності, що дозволяє всебічно характеризувати фінансову стійкість та фінансову стабільність будь-якої банківської установи.

Отже, актуальність розгляду фінансової стійкості комерційного банку проявляється насамперед у тому, що на сьогоднішній день, в умовах, що склалися в Україні, однією з основних задач комерційних

банків залишається їх «виживання», забезпечення власної конкурентоздатності та стійкості, в умовах постійних змін в економіці, політиці та соціальній сфері. Адже лише фінансово стійкий банк зможе продовжувати свою діяльність навіть при виникненні непередбачуваних подій чи ризиків (що в нашій країні є звичним явищем).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань щодо аналізу, оцінки та шляхів забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділяли такі зарубіжні науковці, як П. Роуз, Дж. Сінкі, Ю.С. Масленченков та інші, а також вітчизняні вчені, а саме: В.В. Вітлінський, О.Д. Заруба, Н.М. Шелудько, В.П. Пантелєєв, С.П. Халява, О.П. Тимошенко, А.Ю. Юданов, І.В. Ларіонова, І.М. Васькович, М.Н. Крейніна, Є.В. Склеповий та інші. Дана категорія є важливою складовою діяльності комерційного банку, адже від її достатності залежить майбутній фінансовий стан банківської установи, довіра до неї з боку третіх осіб, які є як споживачами її послуг, так і кредиторами. На сьогоднішній день не сформовано єдиного підходу до визначення фінансової стійкості банку як економічної категорії, адже науковці всього світу так і не змогли дійти згоди, що ж собою являє фінансова стійкість комерційного банку. Одні ототожнюють її з його платоспроможністю або рентабельністю, інші – із ефективною діяльністю банку, його здатністю сформулювати таку структуру активів та пасивів, котра буде найменш вразливою при виникненні непередбачуваних обставин або кризових явищ. Методики оцінки фінансової стійкості банків, що використовуються на практиці, в основному призначені для внутрішніх користувачів і не дозволяють всім зацікавленим учасникам ринку на основі публічної звітності з достатньою мірою достовірності здійснити необхідну оцінку. За рамками досліджень залишаються питання відповідності механізму оцінки змінним умовам економічного середовища, формування і актуалізації набору оцінних показників і характеристик, вдосконалення методичного апарату прийняття рішень щодо забезпечення стійкості банку. Багатоваріантність підходу до розуміння, оцінки і забезпечення стійкості банків обумовлює необхідність продовження досліджень в цих актуальних напрямках.

Водночас в економічній літературі недостатньо вивчений і потребує поглибленого дослідження і аналізу комплексний підхід до процесу управління фінансовою стійкістю в банку в умовах кризових явищ. Враховуючи, що забезпечення фінансової стійкості банківських установ в значній мірі залежить від досконалості методів управління ризиками та їх відповідності сучасному глобальному середовищу, об'єктивно посилюється роль постійного моніторингу системи банківських ризиків з метою підтримання максимального рівня фінансової стійкості, прозорості та прогнозованості діяльності банків, що робить їх привабливими для партнерів, клієнтів, інвесторів.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення рекомендацій щодо удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

- дослідити концептуальні основи визначення фінансової стійкості комерційного банку;
- з'ясувати методичні аспекти оцінювання фінансової стійкості банку;
- визначити сучасні методи управління механізмом забезпечення фінансової стійкості комерційних банків;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПАТ «Приватбанк»;
- дослідити систему показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» та оцінити діючий механізм її забезпечення;
- розробити концептуальні заходи, спрямовані на підвищення фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк»;
- здійснити прогнозування показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування;
- запропонувати системний підхід до управління фінансовою стійкістю та ліквідністю ПАТ «Приватбанк» з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів.

Об'єктом дослідження є вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банку.

Предмет дослідження – механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку у системі заходів щодо забезпечення їх ефективної діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використані: 1) метод аналізу та синтезу при дослідженні систем і методів оцінки фінансової стійкості комерційних банків; 2) метод індукції та дедукції при з'ясуванні сутності фінансової стійкості комерційного банку; 3) методи концептуально-логічного аналізу при формуванні основних засад механізму управління фінансовою стійкістю комерційного банку; 4) коефіцієнтний та інтегральний аналіз при дослідженні фінансового стану банків.

Інформаційну базу дослідження становлять методичні, інструктивні матеріали і нормативно-правові акти Національного банку України, наукові праці зарубіжних та українських економістів, енциклопедичні й довідкові видання, а також статистичні матеріали та публікації вітчизняних інформаційно-аналітичних періодичних видань із досліджуваної проблеми, фінансова та управлінська звітність ПАТ «Приватбанк».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад управління фінансовою стійкістю банку та основних шляхів її зміцнення у сучасних кризових умовах. Окреслена мета й виконання наведених вище завдань дали змогу отримати результати, наукова новизна яких полягає у наступному:

удосконалено:

- застосування методу прогнозування показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування,

основними перевагами якого є можливість урахування ваг вихідної інформації, простота обчислювальних операцій, гнучкість опису різноманітних динамік процесів. На відміну від інших, застосування цього способу саме при прогнозуванні показників фінансової стійкості дає можливість отримати оцінку параметрів тренду, що характеризують не середній рівень процесу, а тенденцію, що склалася до моменту останнього спостереження. Використана методика розрахунку основних фінансових показників банку при умові використання її у практичній діяльності, на відміну від існуючих, спроможна суттєво підвищити ефективність управління банківською установою, а отже, покращити рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо прийняття рішень стосовно питань прогнозування фінансових показників банку;

– методичні підходи до побудови нормативно-індексної моделі ПАТ «Приватбанк», яка дає можливість оцінити майбутній фінансовий стан банку з позиції стійкості ресурсної бази, якості активів та якості управління ризиками. Кількісна реалізація моделі, на відміну від інших, дає змогу отримати інтегральний показник фінансової стійкості банку, в якому враховано низку коефіцієнтів, що характеризують ресурсну стійкість, якість активів та якість управління ризиками.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблені у магістерській роботі рекомендації можуть бути використані як основа системи оптимальних фінансових рішень на рівні комерційного банку; запропоноване узагальнення методичного та інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості банків на основі комплексного підходу може використовуватись в аналітичній роботі банків і дозволить визначити характеристику спроможності банку як економічної системи, ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення і результати дослідження оприлюднено, обговорено та схвалено на III Міжнародній науково-практичній конференції “Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика ” (Запоріжжя, КПУ, 20 листопада 2015 р.).

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Кваліфікаційна робота магістра містить 118 сторінок, 17 таблиць, 31 рисунок, 55 літературних джерел, 1 додаток.

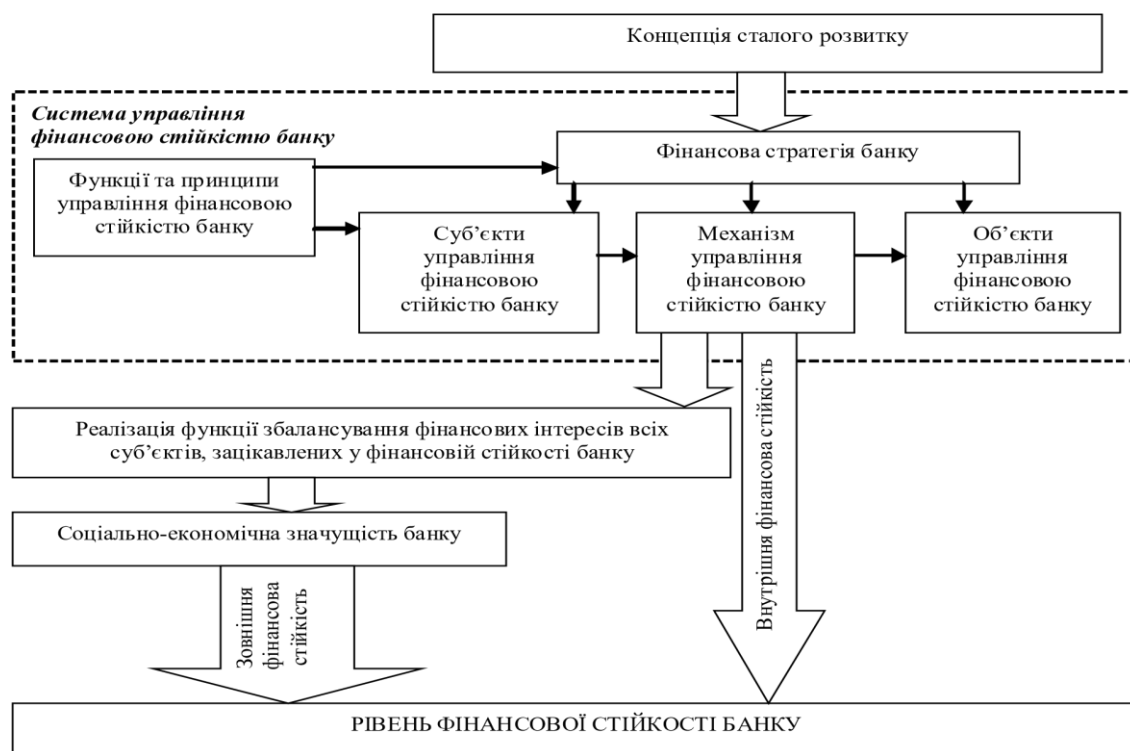
ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи, сформульовано мету і основні завдання дослідження, викладено методологічну основу і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення роботи.

У першому розділі «**Теоретичні та методичні засади удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку**»

досліджено концептуальні основи визначення фінансової стійкості комерційного банку; з'ясовано методичні аспекти оцінювання фінансової стійкості банку; визначено сучасні методи управління механізмом забезпечення фінансової стійкості комерційних банків.

Дотепер в економічній науці немає єдиного загальноприйнятого тлумачення поняття «фінансова стійкість» комерційного банку та чіткого, цілісного механізму управління останньою. Це обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані базових аспектів управління фінансовою стійкістю комерційних банків. Наразі існує два підходи до трактування терміну «фінансова стійкість». Перший підхід заснований на забезпеченні фінансової стійкості банківської системи на макрорівні. Прихильники першого підходу під фінансовою стійкістю банківської системи розуміють здатність системи трансформувати в умовах кризи ресурси та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Прихильники другого підходу розглядають забезпечення фінансової стійкості банківської системи на мікрорівні через підтримку фінансової стійкості банку, як складової банківської системи. Фінансову стійкість банку визначають як одну з характеристик відповідності структури джерел фінансування структурі активів та оцінюють за допомогою показників фінансового стану, серед яких показники фінансової стабільності, надійності, стійкості, ділової активності, ліквідності та ефективності управління. Проведене дослідження показало, що в економічній літературі домінує підхід до забезпечення фінансової стійкості банківської системи на основі її підтримання в окремих банках. На рис.1 зображено складові цілісного поняття фінансова стійкість банку.

Рис. 1. Складові фінансової стійкості банку

Існуючий ряд невизначеностей стосовно поняття «фінансова стійкість банку» вимагає розроблення комплексного методичного підходу; визначення цього поняття неможливе без аналізу і класифікації факторів, що впливають на фінансову стійкість. Існує безліч класифікацій факторів, що впливають на фінансову стійкість банку. Фактори, що загалом визначають фінансову стійкість банків, поділяють на зовнішні (незалежні від керівництва банку) й внутрішні (на величину і динаміку, кількісні та якісні характеристики яких керівництво банку справляє значний вплив). Згідно іншої класифікації, можна поділяти на фактори-стимулятори та фактори дестимулятори. До стимуляторів відносяться фактори, високі значення яких бажані з економічної точки зору й свідчать про сприятливі умови для підвищення рівня конкурентоспроможності банку. До дестимуляторів належать фактори із протилежними якостями.

На підставі вивчення, систематизації та узагальнення існуючих методичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків ми зробили висновок, що найчастіше використовується змішаний підхід. Прикладом використання його є індексний метод, який передбачає розрахунки на двох рівнях – параметричних коефіцієнтів та узагальнюючого індексу.

Ураховуючи те, що в Україні немає достатньою мірою обґрунтованої теоретично методики оцінки банківської діяльності, з точки зору забезпечення комплексного оцінювання фінансової стійкості банків, нами виокремлено найсуттєвіші характеристики діяльності банків, які потрібно врахувати при оцінюванні банківських установ. Ми пропонуємо власний методичний підхід до розв'язання цієї проблеми шляхом комплексного відбору фінансово-економічних показників, згрупованих у наступні чотири групи. Першу групу показників фінансової стійкості банків утворюють показники, що характеризують їх забезпеченість у залученні вільних коштів грошового ринку й наявність в необхідній кількості своїх, більш дешевих, які можна розміщувати в кредит господарюючим суб'єктам та в інвестиції. У другу групу об'єднані показники оцінки ділової активності, які дозволяють проаналізувати її рівень через взаємозв'язок оцінки ресурсного потенціалу банків та його використання як в цілому в активах, так і в окремих вкладеннях у кредитний портфель, в інвестиції і матеріально-технічне забезпечення. У третю групу увійшли показники, призначені для оцінки ліквідності банків, щодо їх здатності перетворювати активи в готівку для погашення зобов'язань перед кредиторами, інвесторами, акціонерами та клієнтами за їх поточними, депозитними і вкладними рахунками. У четверту групу об'єднані показники, що застосовуються для оцінки ефективності управління банками. Основним чинником тут виступає прибутковість. Для визначення його впливу проводиться кількісний і якісний аналіз прибутковості за певний період.

Фінансова стійкість банку досягається завдяки налагодженій системі стратегічного управління фінансовою стійкістю, яке, в свою чергу, забезпечується за допомогою механізму управління фінансовою стійкістю. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків – це сукупність

методів та інструментів управління, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. На відміну від існуючих підходів, виділення даного механізму дає змогу системно охопити комплекс заходів, спрямованих на ефективне виконання банками своїх базових функцій в економіці. З метою чіткого розподілу методів управління та функціональних обов'язків суб'єктів управління фінансовою стійкістю у механізмі необхідно виділити відповідні блоки й елементи (рис.2).

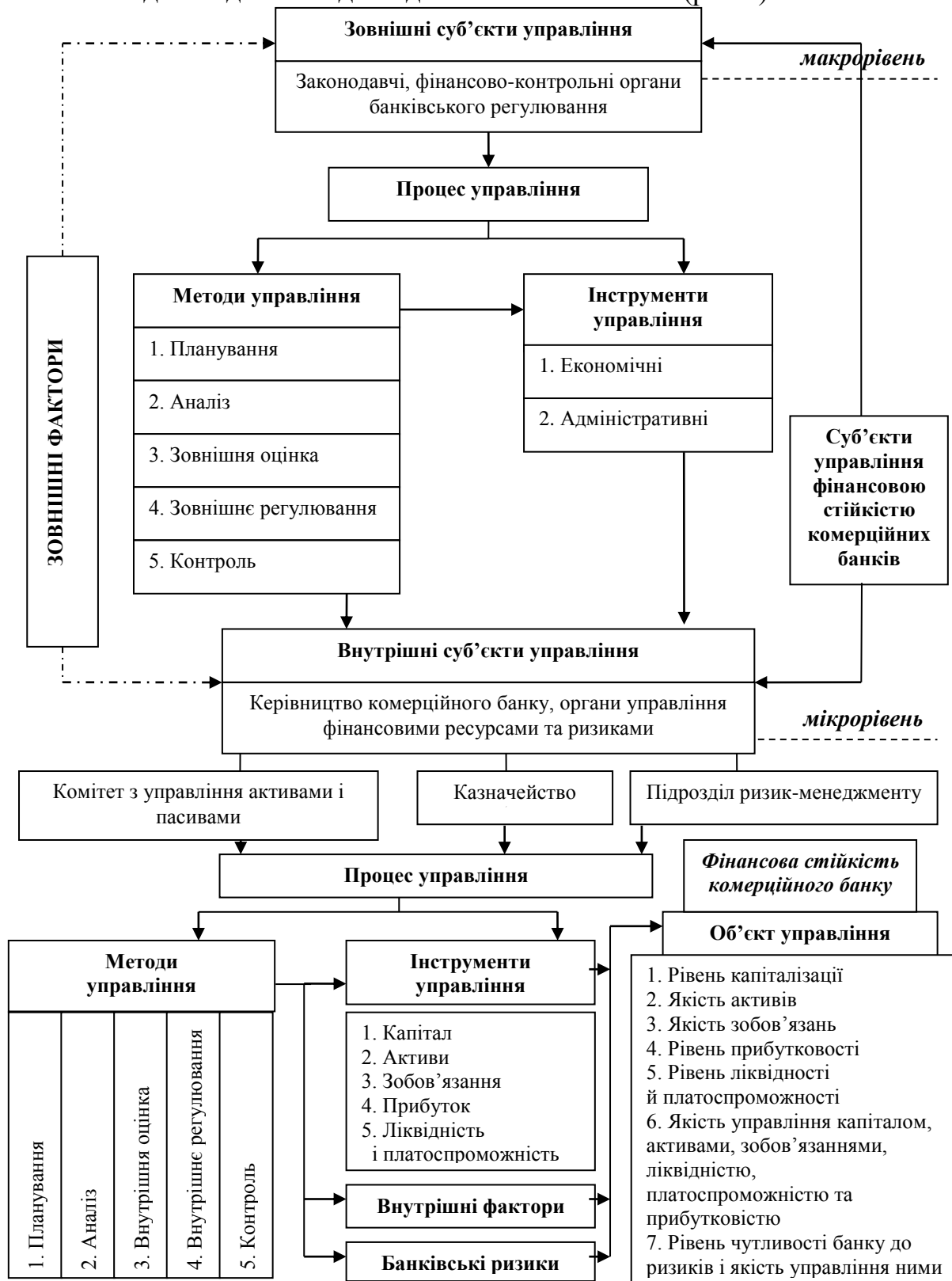

Рис.2. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку

Результативність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків залежить від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети – забезпечення фінансової стійкості банку.

Для забезпечення фінансової стійкості комерційні банки мають застосовувати прогресивні методи, що спрямовані на підвищення рівня своєї капіталізації, поліпшення якості активів та фінансового менеджменту, оптимізацію управління активами і зобов'язаннями. Дані методи мають забезпечити такі умови функціонування комерційного банку, за яких його взаємодія з навколишнім середовищем не суперечила б специфіці банку як особливого грошово-кредитного інституту та його ролі в суспільному розвитку.

У другому розділі **«Дослідження фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» та механізму її забезпечення»** проаналізовано фінансово-господарська діяльність ПАТ «Приватбанк»; досліджено систему показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» та оцінено діючий механізм її забезпечення.

Для дослідження було обрано ПАТ «Приватбанк», який входить до I групи банків та займає 1 місце за розміром активів в загальній кількості банків. Станом на 31 грудня 2014 року банк має 30 філій і 2 884 відділення в Україні та філію на Кіпрі (на 31 грудня 2013 року – 32 філії та 3 217 відділень в Україні та філію на Кіпрі). Головна мета банку – бути лідером в Україні з надання населенню та юридичним особам платіжних та інших банківських послуг з переходом від обслуговування у відділеннях банку до навчання клієнтів використання дистанційного інструментарію банківського обслуговування.

Ми провели аналіз фінансово-господарської діяльності банку за 2012 – 2014 роки. Зокрема, провели горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності, та розрахували показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Активи банку впродовж трьох аналізованих років збільшувалися. Так, станом на 31.12.2012 р. вони склали 148840 млн. грн., а станом на 31.12.2013 – вже 176842 млн. грн., тобто абсолютне відхилення 28002 млн. грн., темп росту 118,8%. А станом на 31.12.2014 р. активи становили 212813 млн. грн, темп росту 120,3%. Зобов'язання збільшувалися з 130539 млн. грн станом на 31.12.2012 р. до 154303 млн. грн. в 2013 р. Тем росту склав 118,2%. Станом на 31.12.2014 р. вони склали 188316 млн. грн, темп росту 122%.

Власний капітал банку збільшувався з 18300 млн. грн. в 2012 р. до 22539 млн. грн. в 2013. Темп росту – 123,2%. Станом на 31.12.2014 р. власний капітал був 24497 млн. грн. Темп росту 108,7%. Чистий прибуток банку зменшувався з 1532 млн. грн. в 2012 р., до 1140 млн. грн. в 2013 р. Та станом на 31.12.2014 р. становив 48 млн. грн. Але враховуючи глибоку фінансову кризу, це досить непоганий показник, адже по системі більшість банків закінчила рік зі збитками (рис.2.2). Регулятивний капітал банку збільшувався. Станом на 31.12.2012 р. він становив 16401 млн. грн. У 2013 р. він склав 21888 млн. грн. Темп росту

133,5%. У 2014 р. він склав 22022 млн. грн., тобто абсолютне відхилення склало 134 млн. грн. Достатність (адекватність) регулятивного капіталу коливалась у межах норми – у 2012 р. – 10%, у 2013р. – 12%, у 2014р. – 11%. Співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів 9; 9,4; 10,34% відповідно. Також ми розраховали деякі нормативні показники. Так не всі показники ліквідності банку знаходяться в межах норми.

Зокрема, показник миттєвої ліквідності станом на 31.12.2012 р. становив 22,9% при нормі не менше 20%, а станом на 31.12.2014 р. – 16,5%, тобто не відповідає нормі. Поточна ліквідність знаходиться у межах нормативу. Рентабельність активів складала станом на 31.12.2012 р. 0,9%. У 2013р – 0,9% і у 2014 р. впала до 0,6%. Рентабельність капіталу відповідно складала 8,4%, 9,2% та 5,8%. Процентна маржа станом на 31.12.2012 р. становила 7,1%, станом на 31.12.2013 р. – 5,9%, та на кінець періоду – 9,6%. Динаміку відсоткових доходів, витрат та прибутку зображено на рис.3.

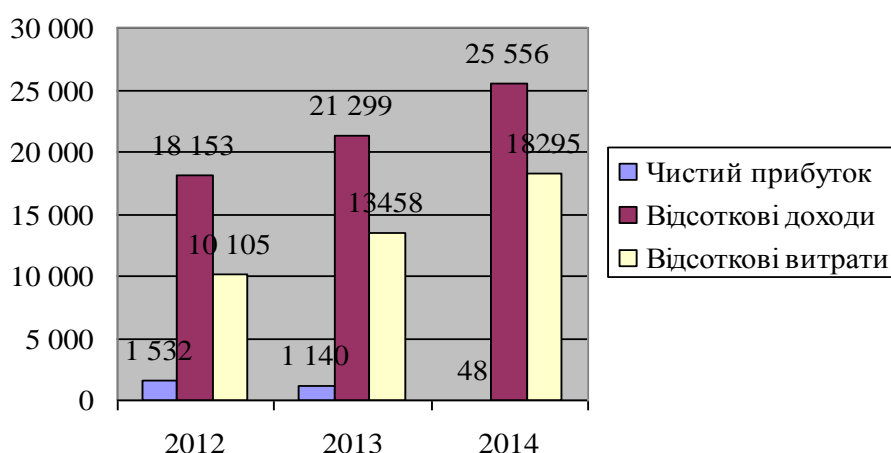

Рис. 3. Динаміка відсоткових доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ «Приватбанк»

Основними коефіцієнтами, які характеризують фінансову стійкість банку, є: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом, коефіцієнт мультиплікатора капіталу. Також додатково до вищеперерахованих показників, ми розраховали коефіцієнт залежності від засновників, коефіцієнт мінімального статутного фонду, коефіцієнт мобільності власного капіталу, коефіцієнт захищеності продуктивних активів, коефіцієнт розвитку клієнтської бази, коефіцієнт мобільності депозитної бази (табл.1). З наведених у таблиці 1 даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) на 31.12.2014 р. зріс порівняно з 2012 роком на 1%, але знизився порівняно з 2013 роком на 3%. Можна сказати, що у банка невисока забезпеченість власним капіталом, й не висока надійність, але й ще не має гострої потреби в залученні вільних коштів грошового ринку. Аритмія показника свідчить про ризик втрат по формуванню

стійкої ресурсної бази. Аритмія може бути також свідченням можливих проблем з поточною ліквідністю.

Таблиця 1

Основні коефіцієнти фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк»

№	Найменування показника	01.01. 2013р	31.12. 2013р	31.12. 2014р	Оптимальне значення	Абсолютне відхилення	
						2013/2012	2014/2013
1	Коефіц. надійності	0,11	0,15	0,12	>5%	0,04	-0,03
2	Коефіцієнт фінансового важеля	8:46	6:49	8:08	у межах 1:20	-0,08	0,05
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність капіталу	0,102	0,119	0,105	>10%	0,02	-0,01
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,179	0,128	0,152	x	-0,05	0,02
5	Співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (%)	9	9,4	10,34	Не <9	0,40	0,94
6	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-0,03	-0,11	-0,15	x	-0,08	-0,04
7	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	14,1	11,02	12,8	12,0-15,0	-3,08	1,78
8	Коефіцієнт залежності від засновників	0,59	0,5	0,42		-0,09	-0,08
9	Коефіцієнт мінімального статутного фонду	0,05	0,04	0,04		-0,01	0,00
10	Коефіцієнт мобільності власного капіталу	0,5	0,48	0,46		-0,02	-0,02
11	Коефіцієнт захищеності продуктивних активів	0,05	0,04	0,04		-0,01	0,00
12	Коефіцієнт розвитку клієнтської бази	0,26	0,2	0,14		-0,06	-0,06
13	Коефіцієнт мобільності депозитної бази	1,2	1,4	1,5		0,20	0,10

Коефіцієнт фінансового важеля показує здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку. Банк ПАТ «Приватбанк» має високе значення цього показника: лише у 2014 році залучені кошти перевищували власний капітал у 8 раз, у 2013 році – в 6 разів, та у 2014 році – знову у 8 разів. Це свідчить про те, що банк постійно підвищує свою активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, навіть за умови нормального забезпечення власними

коштами. Але перевищення оптимального значення 1:20 говорить, що банк фінансово нестабільний. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів постійно коливається, знову спостерігається аритмія показника. Банк дотримується оптимального значення, але все рівно залишається низьким.

За три роки не зробивши значних зусиль для його покращення, коефіцієнт майже не змінився, про що й говорить нам показник фінансового важеля, банк є фінансово нестабільним.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу показує, наскільки банк ураховує інфляційні процеси і яку частку своїх активів розміщує в нерухомість, цінності, обладнання. Як видно, показник знизився за три роки на 2,7%, але порівняно з 2012 роком він зріс на 2,4%. Банк турбується за своє майбутнє, розміщуючи свої кошти в нерухомість, цінності та ін., лише на 2014 рік цей показник становив 15,2%.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів постійно знижується, це свідчить про нездатність банку захистити свої дохідні активи (чутливих до зміни процентних ставок) мобільними власними коштами, тобто розмір власного капіталу за мінусом недохідних активів не може покрити дохідні активи. Отже, банк за три роки погіршив менеджмент активів через стрімке зростання обсягу недохідних активів.

Нарешті, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, що характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, при оптимальному співвідношенні 12,0 – 15,0, станом на 31.12.2012 р. становив 14,10; на 31.12.2013 р. скоротився до 11,02, та на 31.12.2014 р. знову зріс до 12,80. Спостерігається постійне коливання, але воно коливається в рамках оптимального значення. Чим вище значення цього показника, тим менш стабільний банк, але зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості акціонерного капіталу. У зростанні даного коефіцієнта зацікавлені акціонери, оскільки прибуток заробляється всім капіталом, включаючи і залучений, а дивіденди отримують лише акціонери. Коефіцієнт залежності від засновників у 2012 році перевищував норму (складав 0,59), у 2014 році він знаходиться в межах норми (0,42), що вказує на те, що банк в своїй діяльності стає менш залежний від засновників. Коефіцієнт мінімального статутного фонду тісно пов'язаний з попереднім показником і свідчить про потенційні можливості банку щодо обсягів ліцензійної діяльності з формування активів і пасивів. «Приватбанк» має значення цього показника в межах нормативів. Банк володіє 0,5 частиною мобільного чистого власного капіталу в 2012 р., і 0,46 – в 2014 р., тобто мобільність власного капіталу знижується, що є негативною тенденцією.

За отриманими результатами можна констатувати, що банк має непоганий фінансовий стан в порівнянні з іншими банками банківської системи України на сучасному етапі. Але вплив кризи відчувається і в «Приватбанку». Показники фінансового стану за результатами 2014 р. значно гірші за показники 2012 – 2013 рр. Але, незважаючи на це, банк беззбитковий, і навіть найгірший для банків 2014 р. він закінчив із прибутком.

У третьому розділі «Удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» розроблено концептуальні заходи, спрямовані

на підвищення фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк»; здійснено прогнозування показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування; запропоновано системний підхід до управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів.

ПАТ «Приватбанк» необхідно постійно вдосконалювати методики попереднього оцінювання фінансової стійкості банку з метою запобігання банкрутства та виявлення кризових явищ на ранньому етапі. Тому пропонуємо вдосконалену методику (рис.4).

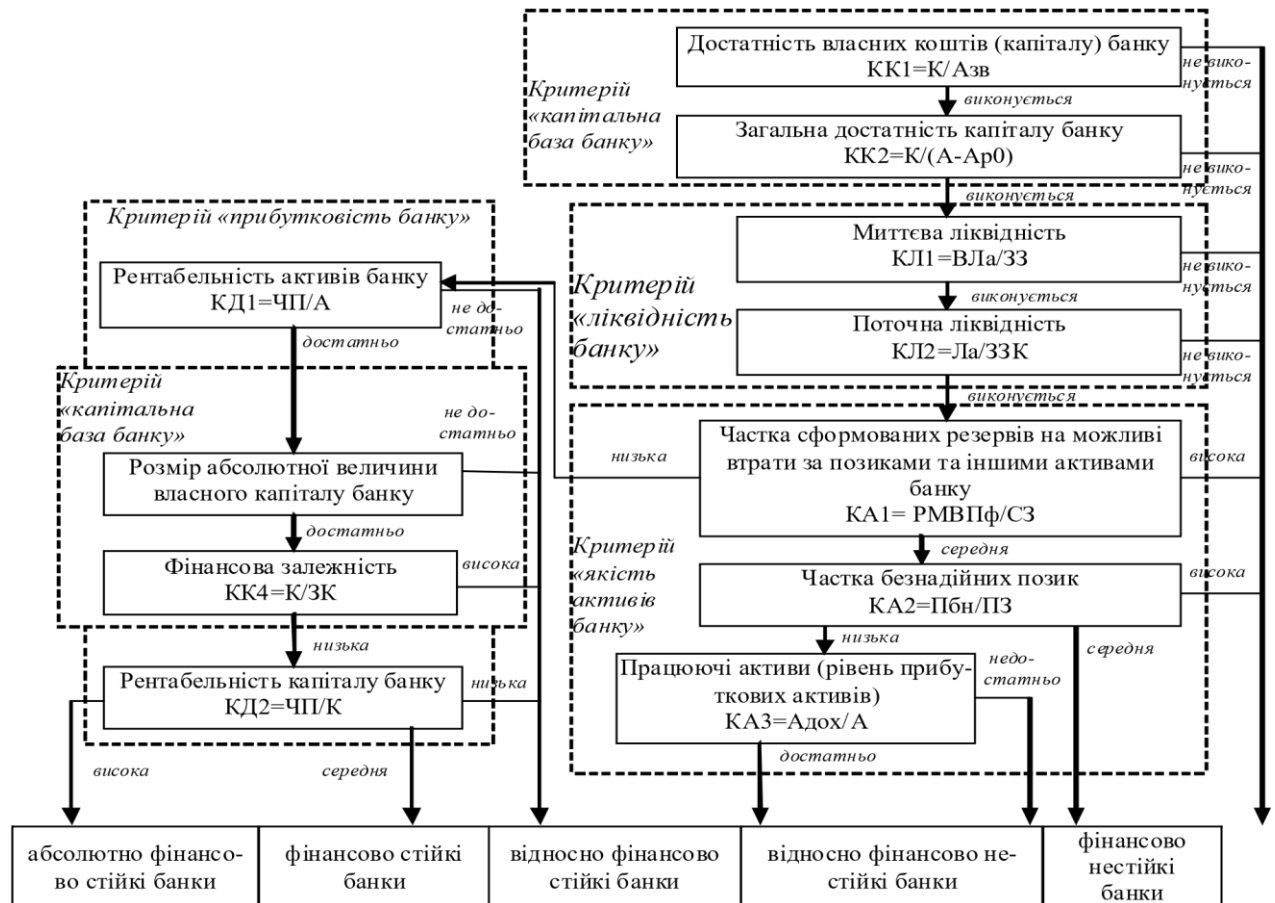

Рис. 4. Алгоритм оцінки фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк»

Зокрема, для реалізації комплексного підходу до оцінювання фінансової стійкості банку ми побудували нормативно-індексну модель, яка дає можливість оцінити майбутній фінансовий стан банку з позиції стійкості ресурсної бази, якості активів та якості управління ризиками. Кількісна реалізація моделі дає змогу отримати інтегральний показник фінансової стійкості банку, в якому враховано низку коефіцієнтів, що характеризують ресурсну стійкість, якість активів та якість управління ризиками. Інтегральний показник фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» в 2013 р. дорівнював 0,598, а в 2014 р. значення показника знизилося до 0,415. Оскільки інтегральний показник фінансової стійкості банку може перебувати в інтервалі від 0 до 1

(найкраще значення – 1), то за отриманими результатами зроблено висновок, що фінансова стійкість банку погіршилася, що відповідає загальним тенденціям розвитку банківської системи України. Однак зменшення інтегрального показника з 0,598 до 0,415 не можна вважати критичним. Як показали розрахунки, серед групи інших банків першої групи у 2014 р. інтегральна оцінка фінансової стійкості була набагато нижчою, ніж в «Приватбанку». У більшості банків ця оцінка не перевищила 0,5, тобто не досягла 50 % «ідеального рівня» стійкості. Запропонований підхід дає можливість керівництву оцінити фінансову стійкість банку і, в разі потреби, внести необхідні корективи у його діяльність.

Також в магістерській роботі здійснено розрахунок прогностичних показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування. Основні переваги метода полягають у можливості урахування ваг вихідної інформації, у простоті обчислювальних операцій, у гнучкості опису різноманітних динамік процесів. Метод експоненційного згладжування дає можливість отримати оцінку параметрів тренду, що характеризують не середній рівень процесу, а тенденцію, що склалася до моменту останнього спостереження. На рис. 5 зображено узагальнені вихідні дані для квартального прогнозування щодо основних фінансових показників діяльності банку в період з I кв. 2011 р. по IV кв 2014 р.

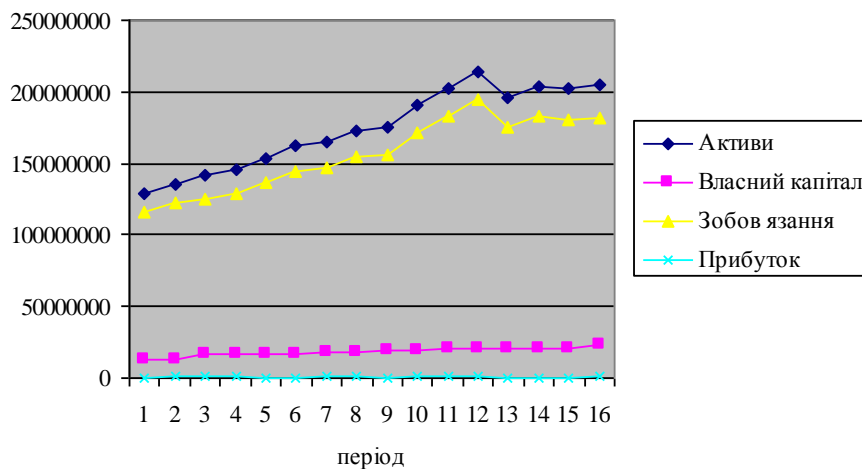

Рис.5. Графік динаміки основних показників ПАТ «Приватбанк» по кварталах (з I кварталу 2011 по IV квартал 2014 року)

На основі вихідних даних було побудовано прогностичні значення цих показників на I та II квартал 2015 року. Метод експоненційного згладжування забезпечує отримання прогнозу на один–два періоди вперед, яке базується на урахуванні ступеня новизни інформації. Для отримання прогностичних значень скористаємося наступними формулами.

Експоненційна середня Y_t , тобто згладжене значення рівня часового ряду на момент t , має вигляд:

$$Y_t = a \cdot y_t + (1 - a) \cdot Y_{t-1}, \quad (1)$$

де в якості початкового значення Y_0 найчастіше приймається y_1 , α – параметр згладжування ($\alpha \in [0;1]$).

Наведене рівняння можна представити у вигляді:

$$Y_t = \alpha y_t + (1-\alpha) Y_{t-1} + \alpha (1-\alpha)^2 y_{t-2} + \dots + \alpha (1-\alpha)^{t-1} y_1, \quad (2)$$

з якого видно, що експоненційна середня є середньою з експоненційно розподіленими вагами.

Виходячи з того, що формулу для обчислення Y_t можна представити у вигляді:

$$Y_t - Y_{t-1} = \alpha (y_t - Y_{t-1}), \quad (3)$$

Отримано прогностні значення показників на I та II квартал 2015 року (табл. 2).

Таблиця 2

Отримані прогностні значення ПАТ «Приватбанк» на I та II квартал 2015 року

Рік	квартал	№ періоду	Активи, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Зобов'язання, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
Прогноз	1 кв	17	245015135	230865797	224931240	6290
2015	2 кв	18	23008687	25221361	214589065	54314

За отриманими даними в табл. 2 видно, що прогнозовані показники мають тенденцію до зниження. За прогнозом на I квартал 2015 року активи становитимуть 245015135 тис. грн., власний капітал – 230865797 тис. грн., зобов'язання – 224931240 тис. грн., прибуток банку – 6290 тис. грн. За прогнозом на II квартал 2015 року активи становитимуть 23008687 тис. грн., власний капітал – 25221361 тис. грн., зобов'язання – 214589065 тис. грн., прибуток банку – 54314 тис. грн. Використана методика розрахунку основних фінансових показників банку ПАТ «Приватбанк» при умові використання її у практичній діяльності спроможна суттєво підвищити ефективність управління банківською установою, а отже, покращити рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо прийняття рішень стосовно питань прогнозування фінансових показників банку. Це буде досягтися шляхом зниження рівня невизначеності наслідків змін структури банку та здатністю попереджувати прийняття невірних управлінських рішень.

Також у роботі запропоновано системний підхід до управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів, який базується на основі синтезу загальних, специфічних принципів управління ліквідністю та фінансовою стійкістю банку та принципів корпоративного управління, що дозволяє врахувати інтереси стейкхолдерів, під

дією яких змінюється інтенсивність впливу факторів на стійкість банку. Систему управління ліквідністю та фінансовою стійкістю банку формалізовано у вигляді сукупності елементів зі стійкими взаємозв'язками, існування яких забезпечується завдяки імпульсам впливу з боку внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів за фінансовим, адміністративним та інформаційним каналами.

Основні заходи, які дозволять підвищити фінансову стійкість ПАТ «Приватбанк» як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, наступні: розробка ефективної стратегічної програми розвитку банку; підвищення ефективності управління витратами з урахуванням цілей стратегічної програми розвитку; оптимізація організаційної структури, постійне удосконалення функцій менеджменту; оптимізація структури банківських продуктів з урахуванням поточних і довготривалих цілей банку; формування високого технічного й технологічного потенціалу; залучення додаткового капіталу.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі магістра науково обґрунтовано теоретичні основи фінансової стійкості комерційних банків, всебічно досліджено методики її оцінювання та розроблено пропозиції щодо вдосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку на сучасному етапі. В результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки.

Дослідивши сутність фінансової стійкості банку, вважаємо, що це якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

З'ясовано зміст поняття «оцінка фінансової стійкості банку», як підсистеми аналітичної функції управління, що базується на інформаційній системі банку, реалізується за допомогою сукупності аналітичних прийомів і способів, які дозволяють виявляти і вимірювати вплив факторів на фінансову стійкість і обґрунтовувати відповідні управлінські рішення, та має прояв через інформаційне та методичне забезпечення. Визначено також основні складові забезпечення оцінки фінансової стійкості, серед яких виділено інформаційне та методичне забезпечення.

Визначили, що для забезпечення фінансової стійкості комерційні банки мають застосовувати прогресивні методи, що спрямовані на підвищення рівня своєї капіталізації, поліпшення якості активів та фінансового менеджменту, оптимізацію управління активами і зобов'язаннями. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б фінансовій стійкості. Це впорядковано та відображено у сформованому цілісному механізмі. Результативність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків залежить від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети – забезпечення фінансової

стійкості банку.

Для дослідження було обрано ПАТ«Приватбанк» – найбільший за розмірами активів український банк і лідер роздрібного банківського ринку України. Ми провели аналіз фінансово-господарської діяльності банку за 2012 – 2014 роки. Зокрема, провели горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності, та розрахували показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності. За отриманими результатами можна констатувати, що банк має непоганий фінансовий стан в порівнянні з іншими банками банківської системи України на сучасному етапі. Але вплив кризи відчувається і в «Приватбанку». Показники фінансового стану за результатами 2014 р. значно гірші за показники 2012 – 2013 рр. Але не зважаючи на це, банк беззбитковий, і навіть найгірший для банків 2014 р. він закінчив із прибутком.

Запропоновано концептуальні заходи, спрямовані на підвищення фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк». Зокрема, для реалізації комплексного підходу до оцінювання фінансової стійкості банку ми побудували нормативно-індексну модель, яка дає можливість оцінити майбутній фінансовий стан банку з позиції стійкості ресурсної бази, якості активів та якості управління ризиками. Запропонована модель є інструментарієм управління банком у довгостроковій перспективі, який підвищує якісний рівень банківського менеджменту.

Здійснили розрахунок прогностичних показників фінансової стійкості ПАТ«Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування. Метод експоненційного згладжування дає можливість отримати оцінку параметрів тренду, що характеризують не середній рівень процесу, а тенденцію, що склалася до моменту останнього спостереження.

Запропонували системний підхід до управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів, який базується на основі синтезу загальних, специфічних принципів управління ліквідністю та фінансовою стійкістю банку та принципів корпоративного управління, що дозволяє врахувати інтереси стейкхолдерів, під дією яких змінюється інтенсивність впливу факторів на стійкість банку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Чижова В.І., Комар А. О. Дослідження забезпечення фінансової стійкості українських банків в сучасних умовах – Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика” (Запоріжжя, КПУ, 20 листопада 2015 р.).

АНОТАЦІЯ

Комар А. О. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит (за спеціалізованими програмами)». Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя, 2016.

У кваліфікаційній роботі магістра досліджено концептуальні основи визначення фінансової стійкості комерційного банку; з'ясовано методичні аспекти оцінювання фінансової стійкості банку; визначено сучасні методи управління механізмом забезпечення фінансової стійкості комерційних банків; проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПАТ «Приватбанк»; досліджено систему показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» та оцінено діючий механізм її забезпечення; розроблено концептуальні заходи, спрямовані на підвищення фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк»; здійснено прогнозування показників фінансової стійкості ПАТ «Приватбанк» за допомогою методу експоненційного згладжування; запропоновано системний підхід до управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів.

Ключові слова: банк, аналіз, активи, капітал, кредити, ліквідність, оцінка стійкості, пасиви, управління, фінансова стійкість.

АННОТАЦИЯ

Комар А.О. Усовершенствование механизма обеспечения финансовой устойчивости коммерческого банка. – Рукопись.

Квалификационная работа магистра по специальности 8.03050801 «Финансы и кредит (по специализированным программам)». Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье, 2016.

В квалификационной работе магистра исследованы концептуальные основы определения финансовой устойчивости коммерческого банка; выяснены методические аспекты оценки финансовой устойчивости банка; определены современные методы управления механизмом обеспечения финансовой устойчивости коммерческих банков; проанализирована финансово-хозяйственная деятельность ПАО «Приватбанк»; исследована система показателей финансовой устойчивости ПАО «Приватбанк» и оценен действующий механизм ее обеспечения; разработаны концептуальные мероприятия, направленные на повышение финансовой устойчивости ПАО «Приватбанк»; осуществлено прогнозирование показателей финансовой устойчивости ПАО «Приватбанк» с помощью метода экспоненциального сглаживания; предложен системный подход к управлению финансовой устойчивостью и ликвидностью банка с учетом влияния стейкхолдеров.

Ключевые слова: банк, анализ, активы, капитал, кредиты, ликвидность, оценка устойчивости, пассивы, управление, финансовая устойчивость.

ANNOTATION

Komar A. O. Improving the mechanism to ensure financial stability of the commercial bank. - Manuscript.

Master's qualification work on specialty 8.03050801 "Finance and credit" Zaporozhye State Engineering Academy, Zaporozhye, 2016.

In the Master's Work researched conceptual framework definition of financial stability of commercial banks; found methodological aspects of evaluating financial stability of the bank; defined modern management mechanism to ensure the financial stability of commercial banks; analysis of financial and economic activity of JSC "Privatbank"; the system of indicators of financial stability "Privatbank" and estimated operating mechanism of its security; conceptual measures aimed at improving the financial stability of "Privatbank"; made forecasting indicators of financial stability "Privatbank" by the method of exponential smoothing; The system approach to the management of financial stability and liquidity of the bank with the interests and influence of stakeholders

Keywords: bank analysis, assets, capital, credit, liquidity, stability evaluation, liabilities management, financial stability